

Listmenntun til sjálfbærni listasmiðjur-nýsköpun

UMS 160



Menntaskólinn á Egilsstöðum



Verkefnisstjóri: Ólöf Björk Bragadóttir

Kennslustjóri Listnámsbrautar ME

Lokaskýrsla

Sprotasjóður UMS 160

Nafn verkefnisins: Listmenntun til sjálfbærni, listasmiðjur-nýsköpun

Nafn verkefnisstjóra: Ólöf Björk Bragadóttir

Númer samnings og hvaða ár verkefnið hlaut styrk: UMS 130, 2016-2017

Markmið verkefnisins samkvæmt umsókn

Markmið verkefnisins var fyrst og fremst að efla frumkvöðla- og nýsköpunarment í fjórðungnum og stuðla þannig að þverfaglegri nálgun á leiðum til vitundarvakningar um sjálfbæra þróun hvað varðar umhverfi og samfélag.

Einnig var verkefninu ætlað að vera leiðandi afl í skapandi vinnu í umhverfismennt og að tengja saman skólastigin á Austurlandi í sameiginlegri listsköpun með sjálfbærni að leiðarljósi. Hugmyndin var að nýta listsköpun til að vekja athygli á mikilvægum málefnum sem snúa að nánasta umhverfi og samfélagsmálum með tengingu við heimili og skólasamfélagið.

Leitast var við að brjóta niður múra milli ólíkra hópa samfélagsins með því að vinna verkefnin á jafnréttisgrundvelli og fagna fjölbreytileikanum.

Síðast en ekki síst átti verkefnið að stuðla að atvinnusköpun í skapandi greinum í fjórðungnum fyrir ungt og efnilegt listafólk og hönnuði og gera þeim kleift að vinna við sínar greinar á heimaslóðum.

Þannig gefa þau yngri nemendum gott fordæmi fyrir möguleikum list- handverks- og hönnunarnáms og efla um leið tiltrú skólasamfélagsins og heimilanna á listnámi og skapandi greinum.

Leiðir sem valdar voru við að ná markmiði

Fyrsti hluti verkefnisins var listasýningin Plastfljótið, listmenntun til sjálfbærni. Verkefnið var upphaflega tilraunakennt í Waldorf-Steiner skólanum í Rovaniemi í Finnlandi í mars 2016 í tengslum við meistararitgerð verkefnisstjóra sem sjá má hér: Plastfljótið, listmenntun til sjálfbærni <http://hdl.handle.net/1946/25474>.

Plastfljótið breiddi svo úr sér í kjölfarið og verkefnið var framkvæmt með mismunandi hópum úr ýmsum áttum á öllum skólastigum á Austurlandi haustið 2016. Lokasýning

á því verkefni var svo haldin í Snæfellstofu, Vatnajökulþjóðgarði í Fljótsdal um haustið og þátttakendur voru nemendur á leikskólastigi frá Leik- og grunnskólanum á Seyðisfirði, listanemar af listnámsbraut og starfsbraut ME og nemendur úr Hússtjórnarskólanum á Hallormsstað. Haldnar voru fjölbreyttar listasmiðjur þar sem umhverfismál og ofnotkun plasts var í brennidepli.

Fleiri listasmiðjurnar og ýmsar sýningar í tengslum við þær stóðu svo yfir námsárið í framhaldi af opnun sýningarinnar í Vatnajökulþjóðgarði á Dögum myrkurs á Austurlandi 2016. Sérstök sýning var meðal annars haldin á bókasafninu á Seyðisfirði þar sem leikskólanemarnir höfðu unnið að gerð fjölbreyttra fígúra eða skúlptúra úr alls kyns plastdóti og rusli þar sem hver karakter hafði ákveðnu hlutverki að gegna í hreinsun hafsins og til að viðhalda lífríki jarðar.

Nemendur úr Menntaskólanum á Egilsstöðum fóru meðal annars í vettvangsferðir í fjörur víða um Austurland og týndu rusl sem varð efniviður í verk þeirra ásamt því plasti, plastpokum og plastlátum sem safnast hafði saman á heimilum þeirra á meðan verkefnunum stóð.

Verkefnið hefur í kjölfarið orðið uppspretta enn fleiri skapandi og frjórri verkefna sem þó nokkur dæmi lokaverkefna nemenda í Menntaskólanum á Egilsstöðum hafa sýnt þann tíma sem verkefnið hefur staðið yfir og enn er vona á fleiri slíkum sem verða á sýningu útskriftarnema úr listnámi nú vorið 2018.

Haustið 2018 stendur svo til að tengja þessar hugmyndir við 100 ára afmæli fullveldis Íslands þar sem nemendur verða hvattir til að skoða samhengi hlutanna og hvað hefur breyst á þessum 100 árum þegar kemur að sjálfbærni og sjálfbærri þróun í landinu. Líklegt er að einhverjir nemendanna gætu haft áhuga á að vinna að lokaverkefnum sem snúa að nýtingu á staðbundnu hráefni fyrr og nú eða vinna að verkefnum sem tengjast umhverfismálum í þessu samhengi.

Frávik miðað við áætlun verkefnisins

Helstu frávik voru þau að hátíðin Náttúruleg hugsun sem er hluti verkefnisins og til stóð að halda í tengslum við Fardaga í ME skólaárið 2016-2017 varð minni í sniðum en áætlað var í upphafi. Ástæðan var einfaldlega sú að erfitt reyndist að fylla öll námskeiðin sem til stóð að halda vegna ýmissa ástæðna og því ákveðið að geyma hluta verkefnanna þar til nú á Fardögum í ME í febrúar 2018.

Það varð til þess að fresta þurfti frágangi lokaskýrslunnar þar til nú.

Fyrir utan áhugaverð námskeið nú á vorönn hafa svo verið haldnir sérstakir umhverfis dagar meðal annars í tengslum við Dag umhverfis í apríl, með alls kyns uppákomum þar sem meðal annars var keppt í flokkun á rusli, hugað að lífríki sjávar vegna plasmengunar og fleira. Nemendur skólans og reyndar nemendur á öllum skólastigum víðar um fjórðunginn tóku sig einnig til og hreinsuðu umhverfi skólanna, fjörur og nærliggjandi umhverfi.

Þegar á heildina er litið tel ég að nemendur séu almennt orðnir mjög meðvitaðir um mikilvægi þess að huga að náttúrunni og lífríki sjávar og jarðar. Almenn vitundarvakning virðist vera í umhverfismálum og það á ekki aðeins við hér á landi heldur um heim allan. Saman getum við breytt heiminum og því meira sem unnið er að því að breiða út boðskapinn því öflugri verður útkoman.

Helstu hindranir sem komu upp við vinnu verkefnisins

Mikilvægt er að skipuleggja verkefni sem þessi með mjög góðum fyrirvara hvað varðar þátttöku skólanna ef vel á að takast til.

Æskilegt er að samtali við skólana og jafnvel heimili hefjist á vorönn ef reiknað er með þátttöku skólanna að hausti og mikilvægt er að kynna verkefnið vel í þeim hópum sem ætlaðir eru til þátttöku. Þannig fá kennarar og að nemendur nægilegan tíma og rými til að tileinka sér markmiðin og tilgang verkefnanna betur og ná þannig betur að undirbúa sig fyrir smiðjurnar sjálfar.

Það sem var erfiðast við verkefnið var að fá skólastjórnendur og kennara til þátttöku í verkefninu sökum anna í öðrum verkefnum þeirra og því tel ég nauðsynlegt að hefja samstarfið fyrr en gert var haustið 2016.

Helsti ávinningur af vinnu við verkefnið, jákvæð atriði sem fylgdu í kjölfar eða samhliða verkefnisvinnu

Um er að ræða verkefni sem snýr að listum og umhverfismálum á þverfaglegan hátt. Verkefnið virðist vera nokkuð vel til þess fallið að tengja saman skólastigin með skapandi samstarfsverkefnum þar sem áhersla var lögð á bæði vísindi og listir.

Leitast var við að vinna á þverfaglegum nótum og tengja rannsókn þátttakanda ekki aðeins við listsköpun heldur einnig hin ýmsu námsfög svo sem stærðfræði, náttúrufræði og umhverfisfræði.

Eitt helsta markmiðið var einnig að leiða saman nemendur á listnáms- og handverksbrautum til samstarfs við yngri kynslóð nemenda í listsköpun og fá þau um leið til að huga að mikilvægi sjálfbærrar þróunar. Nemendur veltu fyrir sér þeim vandamálum sem ógna lífríki jarðar, meðal annars vegna mengunar og neysluvenja okkar og útkoman kom skemmtilega á óvart.

Einn helsti ávinningurinn er þó sennilega sá að verkefnið hefur nú öðlast framhaldslíf með frumkvæði nemendanna sjálfra í kjölfarið en mörg lokaverkefna nemenda skólans snúa að þeim spurningum sem hér um ræðir ekki aðeins hvað varðar umhverfismál.

Verkefnið eru fjölbreytt og snúa að samfélaginu sem við búum í, arfleifð okkar og hvað megi gera betur. Sú nálgun kallar á samstarf ólíkra hópa og veitir um leið meiri skilning á hvernig nýta megi listsköpun til vitundarvakningar.

Mat á verkefninu

Verkefni sem þessi geta verið til að vekja nemendur, fjölskyldur þeirra og skólasamfélagið til umhugsunar um það hvernig listsköpun getur nýst til þess að börnin eða unglingarnir finnist þau hafa rödd og geti haft áhrif á umhverfi sitt og breytt til batnaðar. Verkefnið gæti orðið öðrum til eftirbreytni og vonandi getur það orðið kveikjan að nýjum verkefnum og jafnvel nýst öðrum skólum landsins í framhaldinu.

Listasýningin **Plastfljótið** sem haldin var í Vatnajökulþjóðgarði var vel sótt og spurðist út víða. Þar mátti sjá heljarinnar fljót úr plastskúlptúrum nemendanna og gaman var að sjá fjölbreytnina í nýtingu plastsins í hinum ýmsu myndum. Um var að ræða einn risastóran sameiginlegum skúlptúr, samansett plastfljót allra þátttakenda unnið úr plasti og umbúðum sem til féllu á heimilum nemenda af mismunandi skólastigum.

Skilaboðin voru skýr sem birtust í verkunum. Sum þeirra komu skemmtilega á óvart, ekki síst hvað varðar yngstu þátttakendurna en þau voru afar hugmyndarík þegar kom að því að útskýra tilgang karakteranna sem þau höfðu skapað.

Tónlistarnemar spiluðu og sungu frumsamin lög sem tengjast náttúru landsins við opnun sýningarinnar og nokkrir nemendanna sömdu heilu ljóðabækurnar sem fjölluðu um umhverfismál og lífs- og neysluvenjur okkar. Bókakápur voru þá unnar úr plasti sem straujað var saman. Ekki vantaði sköpunargleðina og hugmyndaflugið hjá þessum frábæra hópi sem tók þátt í verkefninu.

Hvað varðar nýsköpun þá mætti nefna dæmi um nytjahluti sem nemendur hafa unnið og geta þróað áfram úr endurvinnanlegum efnum. Þar mætti nefna smiðjur þar sem unnið er að gerð á margnota töskum, unnum úr plastpokum, öðrum umbúðum og gömlum fatnaði eða efni sem annars yrði hent.

Handverk nemendanna birtist einnig í verkefninu og það kom sérstaklega fram hjá nemendum úr Hússtjórnarskólanum en verkefnið tengdist þar inn í handverksáfangi. Þar unnu þau að því að sauma út í plastið, flétta það saman, hekla og prjóna úr því eða vefa.

Þó nokkrir nemendur af listnámsbraut hafa í framhaldinu þróað eigin verk með innblæstri frá þátttöku í þessum smiðjum. Þar eru þau ýmist að nýta staðbundið hráefni eins og hreindýrahorn í lokaverkefni sín úr skólanum svo sem í skartgripagerð, smíða og gera upp gömul húsgögn og svo mætti áfram telja.

Nú er einn útskriftarnemanna að vinna að ritgerð um plastmengun og sýnir með því listaverk sem hún vann samhliða, úr plastrusli og öðru sem til féll á heimili hennar í tiltekin tíma. Þannig vildi hún sýna fram á, á táknrænan hátt allt það óþarfa plast sem verið er að nota dagsdaglega á heimilum landsins.

Sýning verður á nokkrum þessara lokaverkefna listnemanna við útskrift þeirra nú á vorönn 2018 í Menntaskólanum á Egilsstöðum.

Niðurstöður

Sköpun og sjálfbærni mætti tengja í mun meira mæli inn í skólakerfið. Verkefnið er ein leið til þess að benda á hvernig megi á skapandi hátt vekja fólk til vitundar um málefni sem snúa að samfélaginu sem við búum til þess að breyta til hins betra.

Þá er ekki aðeins verið að huga að umhverfismálum heldur ekki síst því að tengja saman ólíka einstaklinga, fatlaða sem ófatlaða á öllum aldri, í sameiginlegri listsköpun á jafnréttisgrundvelli.

Verkefni eins og þetta kallaði á samvinnu margra aðila sem tókst nokkuð vel. Til þess að svo gæti orðið er mikilvægt að undirbúa jarðveginn vel og skapa sem bestar aðstæður fyrir bæði þá sem sjá um listasmiðjurnar og alla þátttakendur. Farið var nokkuð bratt af stað með verkefnið en æskilegra hefði eflaust verið að kynna það strax vorið 2016.

Það kennir okkur að ef ráðast á í slík stór verkefni aftur er betra að hafa tímann fyrir sér. Mikilvægt var einnig að geta greitt þeim sem komu lengra að laun fyrir sína vinnu ásamt tilheyrandi efniskostnaði, ferðakostnaði og öðru því sem fylgir listasmiðjunum og sýningarhaldi sem þeim fylgdu.

Áætlun um kynningu á verkefninu

Verkefnin sem hér um ræðir hafa verið kynnt með ýmsum hætti bæði á netmiðlum og í fjölmiðlum hér á Austurlandi og í hinum ýmsu skólum og stofnunum bæði hér á Austurlandi og í LHÍ.

Þó nokkur umfjöllun var í fjölmiðlum í kringum opnun sýningarinnar í Snæfellsstofu í Vatnajökulþjóðgarði og var sú sýning mjög vel sótt.

Haldin var sérstök vinnustofa fyrir listgreinakennara á grunn- og framhaldsskólastigi á Skriðuklaustri í tengslum við opnun sýningarinnar í Snæfellsstofu, Vatnajökulþjóðgarði (sem sjá má nánari fréttir af á tengli hér að neðan).

Á þingi um menntamál, **Sköpun-gróska-gleði**, verður svo sérstök kynningu á meistaraverkefninu, **Plastfljótið – listmenntun til sjálfbærni** og samantekt á þeim verkefnum sem sú vinna hefur hrundið af stað í framhaldinu.

Um er að ræða vorþing Delta Kappa Gamma sem er alþjóðlegt félag kvenna í fræðslustörfum, en félagið heldur ráðstefnur á hverju ári þar sem fjallað er um ýmislegt sem ofarlega er á baugi í menntamálum þjóðarinnar. Þingið verður haldið í Grunnskólanum á Egilsstöðum nú 5. maí 2018 og þar munu konur í fræðslustörfum á Austurlandi vera með erindi þar sem sjónum er meðal annars beint að skapandi starfi í skólum og stofnunum landsins.

Erindi mitt nú á vorþinginu **Látum verkin tala** fjallar einmitt um þau verkefni sem hafa orðið til í framhaldi meðal annars með tilkomu styrks frá Sprotasjóði og verkefni sem eru að fæðast nú.

Auk okkar sem vinnum að skapandi nálgun í menntamálum á Austurlandi verða fulltrúar Alþjóðasamtakanna og Evrópusamtakanna með erindi á þinginu en því lýkur með opunarhátíð Listar án landamæra á Austurlandi þar sem afrakstur úr listasmiðjum þátttakenda verður meðal annars til sýnis.

Egilsstaðir 2. maí 2018

Verkefnisstjóri : Ólöf Björk Bragadóttir

Kennslustjóri Listnámsbrautar ME

Annað

Það hefur verið gaman að sjá hvernig plastfljótið hefur tengt anga sína út í skólasterfið, bæði hér í ME og eins inni grunnskóla í fjórðungnum. Viðfangsefnið er svo sannarlega þarft því allur heimurinn kallar eftir lausnum á því vandamáli sem ofnotkun plasts er orðin í nútímasamfélögum.

Ólöf Björk hefur sýnt okkur öllum fjölbreytta vinkla á plasti í gegnum þetta verkefni, til dæmis hvernig þetta efni getur nýst til listsköpunar en undirliggjandi er þessi dæmalausa sóun og þau vandamál sem plastið er farið að skapa okkur.

Að mínu mati frábært verkefni í sem er farið að sá frægum allt í kringum okkur.

Skólastjóri ME: Árni Ólason



Hér má sjá nokkrar fréttir og tengla sem tengjast verkefnunum:

Plastfljótið, Listnámsbraut ME

<https://www.facebook.com/events/648304182013405/>

<https://www.facebook.com/listirme/posts/1782309588691669>

Náttúruleg hugsun, Listnámsbraut ME

Fyrirverandi listanemar ME standa fyrir vinnustofum í sjálfbærri þróun „Náttúruleg hugsun“

<https://www.facebook.com/listirme/photos/rpp.1500035803585717/1833909433531684/?type=3&theater>

Snæfellsstofa, Vatnajökulþjóðgarður Opnunarhátíðin

<https://www.east.is/en/what-to-see-and-do/events/plastfljotid-plastic-river-snaefellsstofa>

Fljótsdalshérað, Dagar Myrkurs, sýningin Plastfljótið í Snæfellsstofu Vatnajökulþjóðgarði

<https://www.fljotsdalsherad.is/is/mannlif/vidburdir/dagar-myrkurs-plastfljotid>

Listaháskóli Íslands, málstofa vegna meistaraverkefnis, Ólöf Björk Bragadóttir, Plastfljótið, Listmenntun til sjálfbærni

<http://www.lhi.is/en/node/12744>

Morgunblaðið, Málstofa LHÍ

<https://www.mbl.is/vidburdir/fundir/vidburdur/14922/>

Leikskólanemar á Seyðisfirði, Dagar myrkurs, Plastfljótið, Skaffell, Menningarmiðstöð Seyðisfirði:

<http://skaffell.is/dagar-myrkurs-leikskoladeild-seydisfjardarskola/>

<http://www.austurfrett.is/lifid/seydfirdingar-hvattir-til-ad-slokkva-ljosin-og-maeta-i-afturgongu>

Skriðuklaustur, Vinnustofa fyrir listgreinakennara á grunn- og framhaldsskólastigi

<http://www.austurbru.is/static/files/PDF/2016/dagskra-5.nov-.pdf>

Morgunblaðið, vinnustofa Skriðuklaustri „Listmenntun til sjálfbærni, listasmiðjur“

<https://www.mbl.is/vidburdir/myndlist/vidburdur/18720/>





